

Rapport

efter kvalitetsgranskning av Läsundervisningen
inom ämnet svenska för årskurs 7–9 vid
Fågelforsskolan i Vaggeryds kommun

Innehåll

Inledning

Resultat

Allmänna undervisningskvaliteter

Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Bakgrundsuppgifter om Vislanda skola

Syfte och frågeställningar

Metod och material

Inledning

Skolinspektionen genomför en kvalitetsgranskning av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurs 7–9 under våren och hösten 2011. Granskningen av Fågelforsskolan i Vaggeryds kommun ingår i detta projekt.

Skolinspektionen har besökt skolor under våren och hösten 2011. Under denna period sker omfattande förändringar av regelverket på skolområdet. Utgångspunkten för Skolinspektionens granskning kommer att vara densamma oavsett om besöken sker på våren eller hösten, men bedömningarna kommer att göras utifrån olika regelverk. Redovisningen består av två delar, en som belyser allmänna undervisningskvaliteter och en som belyser ämnesspecifika undervisningskvaliteter. Frågeställningar och metod redovisas i slutet av denna rapport under rubrikerna Syfte och frågeställningar samt Metod och material.

Skolinspektionen kommer vid sina bedömningar att utgå från skollagen (2010:800) och därtill hörande författningar, bland annat skolförordningen (2011:185) och förordningen om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 2010:37).

Förordningen om läroplan för det obligatoriska skolväsendet, förskoleklassen och fritidshemmet (SKOLFS 1994:1) samt förordningen om kursplaner för grundskolan (SKOLFS 2000:135) ska under läsåret 2011/12 fortsätta att gälla för elever i årskurs 9 i grundskolan. Därmed utgår kvalitetsgranskningen från dessa författningar när det gäller årskurs 9.

Fågelforsskolan besöktes den 27–28 oktober och den 8–9 november 2011. Ansvariga inspektörer har Nils Pihlsgård och Verica Stojanovic varit. I denna rapport redovisar inspektörerna sina iakttagelser, analyser och bedömningar. Förutom en redogörelse av kvalitetsgranskningens resultat ges även en kort beskrivning av granskningens syfte, frågeställningar och genomförande.

Kvalitetsgranskningen av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurs 7–9 genomförs i sammanlagt 30 kommunala skolor och 10 fristående skolor. När kvalitetsgranskningen av läsundervisningen inom ämnet svenska för årskurserna 7–9 är genomförda redovisas de samlade resultaten i en övergripande kvalitetsgranskningsrapport. De skolor som ingått i granskningen bildar en referensram och en möjlighet till jämförelse med förhållanden på andra skolor. Det enskilda beslutet kan därmed sättas in i ett större sammanhang.

På Fågelforsskolan observerades 8 lektioner. Varje observerad lektion bedömdes utifrån flera olika aspekter av kvaliteten på läsundervisningen. För varje aspekt finns en eller flera bakomliggande indikatorer vilka konkretiseras i ett observationsschema i form av goda exempel. Bedömningen av varje aspekt är ett medelvärde av bedömningen av aspektens indikatorer, dvs. av de som varit möjliga att observera under den aktuella lektionen.

Om ingen indikator för en aspekt kunde observeras bedömdes inte heller den aktuella aspekten.

Resultat

Fågelforsskolan har de senaste 10 åren nått mellan 93 procent och 99 procent måluppfyllelse i ämnet svenska. År 2011 nådde 93 procent av eleverna i årskurs 9 målen för betyget G i svenska. Det finns dock en skillnad mellan pojkar och flickor när det gäller fördelningen av betygen. 82 procent av flickorna fick betygen Väl godkänd och Mycket väl godkänd medan endast 47 procent av pojkarna fick samma betyg. Över 30 procent av eleverna fick högre slutbetyg än betyg på det nationella provet i svenska. 2010 var det 21 procent av eleverna som inte nådde målen i läsförståelsedelen av det nationella provet.

Skolan har i sin kvalitetsredovisning för läsåret 2009/2010 lyft fram matematik och naturorienterade ämnen som utvecklingsområden. Under det läsåret presterade eleverna enligt kvalitetsredovisningen bra i svenska.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att Fågelforsskolan följer upp och utvärdera skolans kunskapsresultat. Dock beskriver skolan inga åtgärder för att pojkar ska nå lika goda resultat som flickor.

Allmänna undervisningskvaliteter

Aspekter vid granskningen

- Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö
- Struktur och organisation
- Individanpassning, variation och utmaning
- Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward¹

Trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren skapar en positiv atmosfär
- läraren bemöter eleverna med respekt och främjar respekten mellan eleverna
- läraren har positiva förväntningar på eleverna och elevernas självtillit
- läraren skapar motivation inför olika aktiviteter
- läraren involverar alla elever

Skolinspektionens bedömning

Lektionsobservationerna visar att det råder en positiv atmosfär där lärarna tilltalar eleverna på ett positivt sätt, visar värme och empati samt lyssnar på vad eleverna har att säga. Detta skapar en tillåtande och stödjande atmosfär i klassrummet och lärarna motiverar och involverar eleverna i arbetet. Eleverna upplevs trygga på lektionerna och inspektörerna upplever att eleverna vågar prata på lektionerna och att deras tankar och idéer tillåts.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *Trygg, stödjande och uppmuntrande lärandemiljö* uppvisar i huvudsak starka sidor. Atmosfären i klassrummen är tillåtande och stödjande och lärarna motiverar och involverar eleverna i arbetet.

¹ framåtsyftande vägledning i syfte att förbättra elevernas möjlighet att nå målen

Struktur och organisation

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren genomför en genomtänkt lektionsstart
- läraren genomför en välstrukturerad lektion
- läraren ger tydliga förklaringar och instruktioner
- läraren kontrollerar att eleverna förstått förklaringar och instruktioner
- läraren gör ett tydligt och sammanfattande lektionsslut

Skolinspektionens bedömning

Även struktur och organisation är ett starkt område på skola. De lektioner Skolinspektionen observerade på skolan var välstrukturerade med en genomtänkt start med genomgång av dagens arbete och koppling till föregående lektion och eventuella läxor. Mål och syfte med arbetet presenterades endast i något fall i början av lektionerna men de flesta lektioner var en del i ett större arbetsområde där mål och syftet presenterats tidigare. Ofta hade lektionerna även en planerad avslutning men mer sällan kopplades till mål och syfte i slutet av lektionerna. Förklaringar och instruktioner var tydliga och under arbetets gång gick lärarna runt och såg till att eleverna förstått och hjälpte dem vidare i arbetet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *Struktur och organisation* uppvisar i huvudsak starka sidor. Lektionerna följer en genomtänkt struktur med inledning och i de flesta fall en planerad avslutning. Mål och syfte var dock inte alltid tydligt på lektionerna.

Individanpassning, variation och utmaning

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren anpassar undervisningen till elevgruppen
- läraren skapar gynnsamma förutsättningar för elevernas kognitiva utveckling genom samtalsstrukturen i klassrummet
- läraren ser till att elever med behov av särskilt stöd under lektionen får sådant

Skolinspektionens bedömning

De observerade lektionerna pekar på att undervisningen är väl anpassad efter elevgruppen. Inspektörerna kunde också se olika exempel på arbetssätt och metoder; enskilt arbete, par- och grupparbeten med eller utan dator och lärarledda samtal i helklass. Det fanns också elever som lämnade lektionerna för att få stöd i annan grupp.

Detta gällde såväl elever med annat modersmål än svenska som elever med andra stödbehov. Stöd gavs också inom klassens ram där enskilda elever fick andra uppgifter eller egna datorer för att till exempel kunna utnyttja talsyntes.

Studier av dokument från skolan visar dock att åtgärdsprogrammen kan utvecklas så att de i större utsträckning fokuserar på mål och kunskapskrav i kurs- och läroplan och tydligare beskriver vilken form av stöd eleven behöver. Att åtgärdsprogrammen brister gör att stödet riskerar att bli allt för generellt och inte kopplat till elevens specifika stödbehov. Under intervjuerna kunde eleverna också berätta att elever som snabbt förstår eller blir färdiga med uppgifter ibland kan sakna utmaningar. Lärarna säger att det är medvetna om detta och att de har ambitionen att även låta elever som är goda läsare utvecklas.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *individ Anpassning, variation och utmaning* uppvisar fler starka än svaga sidor på skolan. Undervisningen är varierad och anpassas till elevgruppen. Stöd ges i olika former men brister i åtgärdsprogrammen riskerar att få till följd att stödet inte kopplas direkt till elevens behov. Det finns också elever som saknar utmaningar.

Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward

Exempel på indikatorer vid granskningen av aspekten

- läraren involverar alla elever
- läraren ger möjligheter till inflytande och eget ansvar
- läraren skapar förutsättningar för elevernas aktivitet och engagemang
- läraren använder sig av formativ bedömning under lektionen
- läraren ger eleverna tillfälle att reflektera över undervisningen och sitt lärande

Skolinspektionens bedömning

De observerade lektionerna visade på varierad undervisning med goda förutsättningar för eleverna att vara aktiva på lektionerna. De moment där läraren leder samtal och diskussioner i helklass ger också läraren möjlighet att rikta frågor och uppgifter till enskilda elever utifrån deras behov, förmåga och intresse. Lärarna säger till Skolinspektionen att de gör en grundläggande planering av undervisningen i svenska, bestämmer tema med mera men att eleverna alltid ges möjligheter till inflytande. Under intervjuer med eleverna framkommer att det varierar mellan olika klasser huruvida de upplever att de kan påverka undervisningen. Elever i årskurs 9 förefaller mer nöjda med inflytandet än elever i årskurs 7. Skolinspektionens bedömning är att eleverna ges möjlighet till inflytande över undervisningen men att elever i de högre årskurserna i större utsträckning utnyttjar möjligheten. Inspektörerna kunde inte alltid följa lärarnas

samtal med enskilda elever i klassrummet men bedömer att återkoppling till eleverna i klassrummet är av formativ karaktär och är kopplad till aktuell uppgift. Det är främst under utvecklingssamtal och förberedelser för dessa samtal som eleverna ges tillfälle att reflektera över sitt lärande.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att aspekten *Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward* uppvisar fler starka än svaga sidor. Undervisningen är varierad och eleverna aktiva. Möjlighet till inflytande över undervisningen ges, något som särskilt de äldre eleverna utnyttjar. Återkoppling till eleverna kring lärandet sker dock främst i samband med utvecklingssamtal. Lärarna behöver utveckla sitt arbete så att eleverna ges tillfälle att reflektera över sitt lärande.

Ämnesspecifika undervisningskvaliteter

Skolans övergripande arbete med läsundervisning

Exempel på utgångspunkter vid granskningen

- Rektorn ser till att det förekommer pedagogisk samverkan i syfte att stödja elevernas långsiktiga läsutveckling.
- Rektorn tar ansvar för att skolans fysiska miljö stödjer läsprocessen
- Eleverna har tillgång till skolbibliotek som används aktivt i läsundervisningen
- Rektorn utvärderar och omprövar regelbundet de särskilda stödinsatser som ges
- Rektor ger lärarna möjlighet till kompetensutveckling med inriktning mot läsprocessen
- Rektorn tar ansvar för att eleverna får det garanterade antalet undervisningstimmar i svenska som timplanen anger
- Rektorn tar ansvar för att lärarna har förutsättningar i form av läromedel, datorer, resurser osv.
- Eleverna känner till kursplanens mål, vet vad de ska kunna och vad de kan
- Läroplan och kursplan används som utgångspunkt i undervisningen
- Skolan arbetar med ämnesövergripande studier
- Lärarna utgår vid bedömning och betygssättningen i ämnet svenska från de nationella målen i kursplanen och från betygskriterierna

Skolinspektionens bedömning

Intervjuer och dokumentstudier visar att läroplanen och kursplanen utgör underlag för undervisningen. Bedömning av eleverna görs också utifrån kursplanens krav. Av intervjuer framgår att kursplanens mål och kunskapskrav är kända av eleverna något som också bekräftas av Skolinspektionens enkät. Skolans arbetslagsorganisation ger möjligheter till samverkan och ämnesövergripande arbete vilket såväl elever som lärare kan ge exempel på. Här finns dock en variation mellan olika arbetslag huruvida detta är ett välutvecklat område. Skolan har ett bibliotek som inte alltid är öppet utan måste låsas upp av lärare inför en lektion. Biblioteket bemannas av skolans litteraturpedagog som även arbetar med de yngre barnen i en annan byggnad samt arbetar med olika kultursatsningar på skolan. Eleverna kan således inte gå till biblioteket för att studera eller låna böcker när de själva vill. Biblioteket används också som grupprum. Skolans vagnar med klassuppsättning med datorer fungerar tillfredsställande men gör att eleverna endast kan använda dem under lektionstid. Det trådlösa nätverket brister och försvårar användandet.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Skolans övergripande arbete med läsundervisning* uppvisar fler starka än svaga sidor. Kurs- och läroplan är kända av eleverna och utgör grunden i skolans undervisning. Skolan har ett bibliotek och klassuppsättningar med elevdatorer. Eleverna har dock begränsad tillgång till biblioteket eftersom någon i personalen måste låsa upp för dem. Biblioteket är ofta även uppbokat av lärare som bedriver undervisning där. Datorerna delas ut till eleverna under lektionerna och samlas sedan in, vilket begränsar elevernas tillgång till datorer.

Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

Finns exempel på

- skönlitteratur
- sakprosatexter
- texter som kombinerar ord, bild och ljud och deras dramaturgiska komponenter
- kombinationer av olika texttyper
- texter från läromedel, andra skolämnen
- texter från digitala media
- texter producerade av lärare
- texter valda utifrån elevernas intressen erfarenheter och behov
- texter med autentiskt syfte som ligger bortanför elevens färdighet

Skolinspektionens bedömning

Av Skolinspektionens enkät samt intervjuer med elever och lärare framgår att undervisningen omfattar olika texttyper såsom skönlitteratur, tidningsartiklar, lyrik, texter från Internet, mm. När det gäller alternativa texter; film, drama, musik, bilder etc., kan eleverna ge flera exempel på att sådant förekommer i undervisningen. Av elevenkäterna framgår dock att det bara är någon gång per termin som undervisningen omfattar texter som valts av eleverna. Under intervjuerna berättar eleverna att det förekommer att läraren väljer tema men eleverna får välja vilken litteratur som ska läsas.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?* är ett i huvudsak starkt område på skolan. Det förekommer en mångfald av texttyper i undervisningen, dock kan antalet texter valda av elever öka.

Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- lärarna anpassar undervisningen efter textens syfte och karaktär
- läraren ger eleverna förutsättningar att utveckla olika lässtrategier
- läraren utgår från elevernas intressen och erfarenheter
- läraren utgår från elevernas behov vid bearbetning av text

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektörerna kunde under besöket på skolan se exempel på olika undervisningsformer inte sällan kopplat till aktuella arbetsområden i andra ämnen. Till exempel att skriva tidningsartiklar som vore de skrivna under franska revolutionen, att läsa böcker med koppling till nittonhundratalshistoria, skriva egna deckare med inspiration från känd svenska deckarförfattare eller att analysera uppbyggnaden i en kriminalfilm för att sedan dramatisera en egen deckare. Arbete har skett såväl i grupp som i par och enskilt. Av elevintervjuerna framgår att klasserna har olika upplevelser av sin möjlighet att påverka undervisningen och av om undervisningen utgår från elevernas intressen, erfarenheter och behov. De elever som säger att de har liten möjlighet att påverka kan samtidigt berätta om ett stort utbud av texter och en bra variation. Eleverna säger också att de har provat på eller pratat om olika lässtrategier. Av elevintervjuerna framgår också att det finns elever som snabbt blir färdiga med sina uppgifter och då saknar utmaningar. Generellt är elever i årskurs 9 mer nöjda och kan ge fler exempel på variation i undervisningsformer och innehåll.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper* är huvudsakligen ett starkt område på skolan. Eleverna får under årskurserna 7–9 en bra variation av undervisningsformer och innehåll. Dock finns det enskilda elever som saknar utmaningar.

Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- Läraren använder sig av olika digitala medier i sin läsundervisning
- Läraren ger eleverna genom undervisningen kunskap om olika digitala mediers språk och funktion

- Läraren ger eleverna möjlighet att söka information via digitala medier samt ger dem verktyg för att kunna kritiskt granska internet och olika digitala medier

Skolinspektionens bedömning

Endast under en av de observerade lektionerna förekom att man arbetade med digitalt förmedlade texter. Förutsättningar finns i form av projektorer, klassuppsättningar med datorer och datorer till lärarna. Eleverna ger under intervjuerna bara ett fåtal exempel på att man arbetat med blogg, chat och andra digitala textformer, något som även bekräftas av Skolinspektionens enkät där de svarar att de bara ett par gånger per år arbetar med texter på dator eller från Internet. Lärarna säger att de är medvetna om digitala mediers roll i språket och att de i ökande grad kommer att arbeta med sådana texter. Eleverna säger att de arbetar med datorerna och informationssökning i såväl svenska som andra ämnen och får då också lära sig hur man söker information och hur man kritiskt granskar denna.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap* uppvisar fler svaga än starka sidor. Skolan har goda förutsättningar för att arbeta med digitala medier och eleverna arbetar också med informationssökning och källkritik i såväl svenska som andra ämnen. Dock behöver undervisningen om de digitala mediernas språk och funktion öka.

Följer skola/läraren systematiskt upp elevers läsutveckling och tas uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen?

Exempel på indikatorer vid granskningen av frågeställningen

- Läraren/skolan följer upp elevernas förmåga att läsa förstå och tolka och bearbeta olika texttyper
- Läraren/skolan tar tillvara resultatet av uppföljningen för att förbättra läsundervisningen

Skolinspektionens bedömning

Skolinspektionens enkät och elevintervjuer visar att utvärdering av undervisning förekommer i varierande omfattning. Skolan genomför tester av eleverna särskilt i lägre årskurser och inom olika kunskapsområden vilket också redovisas i skolans kvalitetsredovisning för läsåret 2009/2010. Där redovisas också antal åtgärdsprogram i olika årskurser. Pedagogerna skriver att de saknar redskap för att kartlägga den stora gruppen nyanlända elevers kunskaper i olika ämnen och att tiden inte räcker till för studie-

handledning i tillräcklig omfattning. Resultaten redovisas i skolans kvalitetsredovisning och Skolinspektionen bedömer att det finns en god kännedom om elevernas läsförståelse i olika årskurser. Dock saknas analys av resultaten och tydligt beskrivna åtgärder för ökad måluppfyllelse.

Sammanfattningsvis bedömer Skolinspektionen att granskningsområdet *Följer skola/läraren systematiskt upp elevers läsutveckling och tar uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen* uppvisar fler starka än svaga sidor. Skolan har god kännedom om elevernas läsförståelse och redovisar detta i sin kvalitetsredovisning men tydliga åtgärder för ökad måluppfyllelse utifrån en analys saknas.

Bakgrundsuppgifter om Fågelforsskolan

Fågelforsskolan består av två skolenheter F-5 och 6-9. Skolan är centralt belägen i samhället Skillingaryd med närhet till naturområden som går att använda i undervisningen. I nära anslutning till skolan ligger en simhall och en nybyggd sporthall.

På Fågelforsskolan 6-9 går cirka 300 elever som är uppdelade i fyra arbetslag årskursvis. Grundsärskolan har lokaler i byggnaden och undervisningen är till viss del integrerad.

Syfte och frågeställningar

Det övergripande syftet med Skolinspektionens ämnesgranskningar är att belysa och bedöma om undervisningen överensstämmer med läroplanens och kursplanernas mål och riktlinjer och om undervisningen bedrivs på ett effektivt sätt, det vill säga bidrar till att elevernas kunskaper utvecklas så långt som möjligt inom ramen för givna mål.

I denna granskning riktas särskilt fokus mot kvaliteten i läsundervisningen i ämnet svenska och hur skolorna följer upp och utvecklar elevernas läsförmåga och läsförståelse under grundskolans avslutande årskurser. Enligt flera forskare finns det ett klart samband mellan betyg som elever i de senare åren i grundskolan får och elevernas läsförmåga vilket gör detta angeläget. I granskningen är mer preciserat följande frågeställningar centrala:

Får eleverna i läsundervisningen ta del av olika texttyper?

Får eleverna bearbeta de texter som används på ett sätt som stimulerar deras läsutveckling och förmåga att förstå, tolka och uppleva olika texttyper?

Får eleverna arbeta med digitala textförmedlande medier på ett sätt som gör att de utvecklar en kunskap om digitala mediers språk och funktion samt utvecklar förmågan att tolka, kritiskt granska och värdera olika källor och budskap?

Följer skolan systematiskt upp elevers läsutveckling och tas uppföljningsresultaten tillvara i utvecklingen av läsundervisningen?

Utöver ovanstående frågeställningar granskas även allmänna undervisningskvaliteter. Granskningen genomförs genom att följande aspekter på undervisningens kvalitet belyses:

Struktur och organisation

Individanpassning, variation och utmaning

Trygg stödjande och uppmuntrande lärandemiljö

Elevernas medverkan och aktivitet, feedback och feedforward

Metod och material

Valet av metoder utgår från det övergripande syftet med ämnesgranskningar och den aktuella granskningens frågeställningar samt aspekter på allmänna undervisningskvaliteter. De observationsscheman, elevenkäter och intervjuguider som behandlas utarbetas med utgångspunkt från forskning om läsundervisning, den gällande läroplanen och kursplanen för svenska. Nedan beskrivs de metoder som kompletterar och förstärker varandra för att besvara projektets frågeställningar.

Dokumentstudierna ger en inblick i skolans organisation och arbete med läsundervisning i ämnet svenska. Resultat från elevernas nationella ämnesprov i läsförståelse och betygsresultat i ämnet svenska, lärarnas utbildning och kompetensutveckling, hur skolan arbetar utifrån styrdokumentet när det gäller läsundervisning, vilka textmaterial skolan använder sig av samt hur man systematiskt arbetar med att följa upp, utvärdera och utveckla läsundervisningen undersöks genom dokumentstudier. Dokumentstudierna förbereder även inspektörerna för skolbesöket och ger underlag för att ställa frågor.

Genom strukturerade lektionsobservationer granskas undervisningens kvalitet när det gäller arbetet med läsundervisning samt allmänna undervisningskvaliteter. Klassrumsobservationer är en viktig metod för att kunna se samspelet mellan lärare, elev och lektionens innehåll. Observationerna ger underlag för att besvara projektets frågeställningar men också hur läroplanens och kursplanens mål och riktlinjer avspeglas i undervisningen. Det finns en risk att inspektörerna under klassrumsobservationerna inte kommer att se någon läsundervisning. För att undvika detta informeras skolorna om syftet med granskningen och de centrala frågeställningarna. Skolan och lärarna får då möjlighet att förbereda sig för granskningen så att inspektörerna får en möjlighet att se hur skolan arbetar med läsundervisning. En möjlighet är att inspektörerna får se en undervisning som i normalfallet inte bedrivs. Skulle undervisningen visa sig ha en hög kvalitet har en del av syftet med granskningen uppnåtts. Bedrivs det däremot inte nå-

gon läsundervisning är det viktigt att de allmändidaktiska inslagen i undervisningen observeras och bedöms genom att allmänna undervisningskvaliteter granskas.

Läraren ska i förväg ge observatörerna en lektionsplanering samt uppgifter om elevsammansättningen i klassen. Under lektionsobservationerna värderas ett antal kriterier som kan anses vara positiva exempel av en aspekt av läsundervisning. Detta görs i ett observationsschema som innehåller många olika aspekter av läsundervisningen och av allmänna undervisningskvaliteter. Observationerna av hela lektioner utförs av två inspektörer som under lektionen för löpande anteckningar. I direkt anslutning till lektionen fyller inspektörerna enskilt i sina observationsscheman. Därefter diskuterar de sina bedömningar och sammanställer detta i ett gemensamt observationsschema. I samband med klassrumsobservationerna intervjuas undervisande lärare kort före och efter lektionen utifrån en frågeguide. Observationerna är också vara ett underlag för elev- och lärarintervjuerna.

Intervjuer med elever, lärare och rektor ger tillsammans med övriga metoder en helhetsbild av läsundervisningen i skolan av de faktorer som kan ha betydelse för lärandet. Frågor om lässtrategier, läsmiljöer, anpassning av läsundervisningen, lärarnas kompetens och erfarenhet samt hur skolan systematiskt utvecklar läsundervisningen är viktiga för att komplettera det man sett i undervisningen och i dokumenten. Såväl elever som lärare och rektor kommer att, vid intervjuerna, få besvara frågor utifrån ett frågeformulär. Samtliga lärare som undervisar elever i årskurserna 7–9 i ämnet svenska på aktuell skola intervjuas. Om det finns speciella ämnesansvariga i ämnet så som specialpedagoger eller motsvarande ansvariga för stöd kommer även de att intervjuas. Elever till intervjuerna väljs ut från alla klasser i respektive årskurser. Både pojkar och flickor, samt elever med svensk respektive utländsk bakgrund, ska ingå. Medverkan är dock frivillig.

Elevenkäter ska ses som en metod att få kompletterande svar på de centrala frågeställningarna. Enkäterna kan ge exempel på vilka texter eleverna får ta del av, om eleverna får läsa texter utifrån erfarenhet, intresse och behov samt om eleverna har tillgång till texter genom olika medier. Dessutom kan det ge en bild av om svaren skiljer sig åt mellan pojkar och flickor. Elevenkäten genomförs bland en slumpvis uttagen klass/grupp elever födda 1996 i varje skola vilka deltagit i någon av de observerade lektionerna. Enkäter till lärare och rektor används inte. Istället får rektorn och lärarna ett antal frågor i förväg utifrån de centrala frågeställningarna för att kunna förbereda sig inför intervjun.